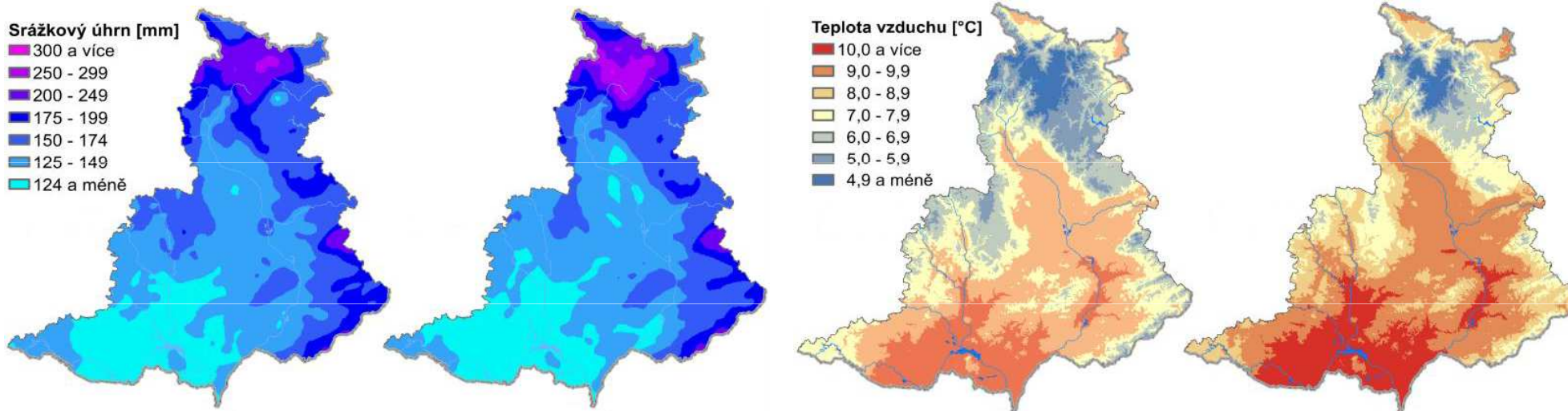

Seminární práce

- Klimatografie vybraného regionu
- Porovnání normálových období 1961–1990 a 1991–2020

Odevzdání do 30.11.2024

Koncepce seminární práce

- Každý si vybere jeden region složený z několika okresů ČR:
https://docs.google.com/spreadsheets/d/1FoxdVISUn76CcT_ppTUURJj4xp7bGda4gh9PF-AuS3E/edit?usp=sharing
- K dispozici budete mít:
 - **teplotní charakteristiky** a pro 305 klimatologických stanic (.csv tabulky)
 - **srážkové charakteristiky** pro 787 srážkoměrných stanic v rámci v ČR (.csv tabulky)
 - **bodové vrstvy** obou typů stanic pro GIS (.shp) včetně některých charakteristik

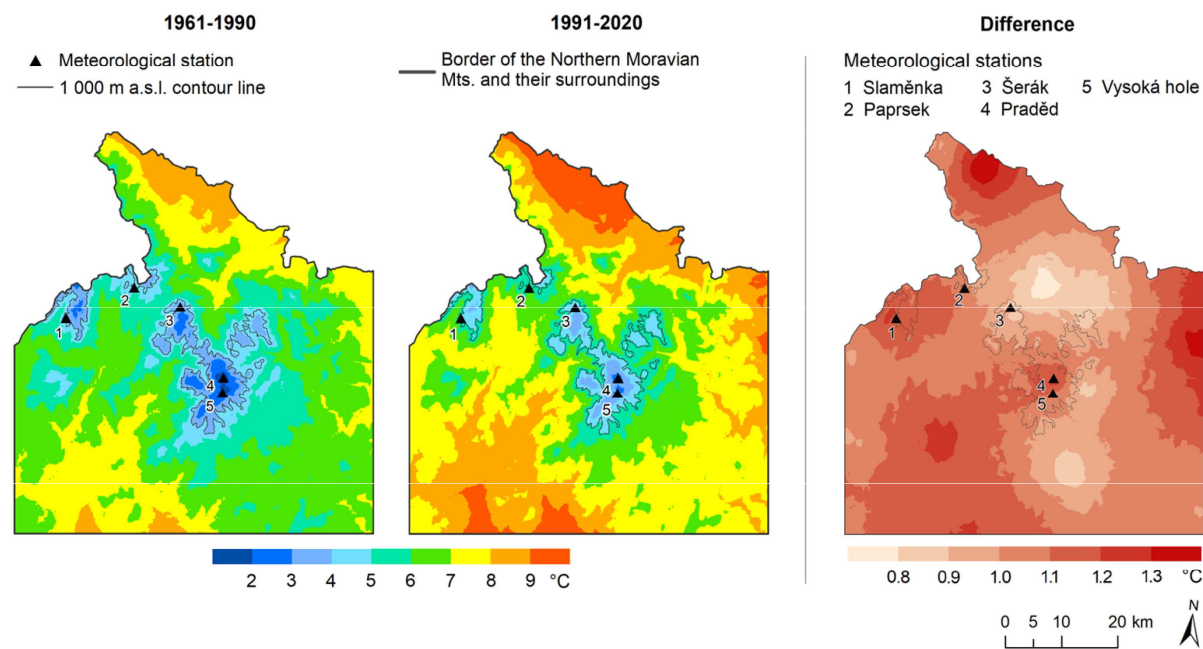
Name	Size	Packed	Name	Size	Packed
..			..		
Srážky_1991_2020.csv	231 821	68 218	Průměrná_teplota_1991_2020.shx	2 540	712
Srážky_1961_1990.csv	232 417	68 099	Průměrná_teplota_1991_2020.shp	8 640	4 189
Průměrná_teplota_1991_2020.csv	111 832	42 249	Průměrná_teplota_1991_2020.sbx	452	230
Průměrná_teplota_1961_1990.csv	111 897	42 240	Průměrná_teplota_1991_2020.sbn	3 380	2 274
Průměrná_rychlost_větru_1991_2020.csv	110 139	38 675	Průměrná_teplota_1991_2020.prj	145	121
Průměrná_rychlost_větru_1961_1990.csv	110 100	38 790	Průměrná_teplota_1991_2020.dbf	280 792	43 883
Průměrná_minimální_denní_teplota_1991_2020.csv	112 492	42 341	Průměrná_teplota_1991_2020.cpg	5	7
Průměrná_minimální_denní_teplota_1961_1990.csv	112 707	42 246	Průměrná_teplota_1961_1990.shx	2 540	712
Průměrná_maximální_denní_teplota_1991_2020.csv	110 494	42 041	Průměrná_teplota_1961_1990.shp	8 640	4 189
Průměrná_maximální_denní_teplota_1961_1990.csv	111 134	42 277	Průměrná_teplota_1961_1990.sbx	452	230
Počet_tropických_nocí_1991_2020.csv	42 912	9 125	Průměrná_teplota_1961_1990.sbn	3 380	2 274
Počet_tropických_nocí_1961_1990.csv	35 178	7 887	Průměrná_teplota_1961_1990.prj	145	121
Počet_tropických_dní_1991_2020.csv	58 046	13 502	Průměrná_teplota_1961_1990.dbf	280 792	43 913
			Průměrná_teplota_1961_1990.cpg	5	7

Koncepce seminární práce

- Vaším úkolem bude:
 - zpracovat **mapy geografického rozložení** několika základních klimatických charakteristik ve vybraném regionu pro obě **normálová období** 1961–1990 a 1991–2020 (dále **NO**)
 - Zpracovat ročních chod vybraných charakteristik (grafy/tabulky) pro **nejvýše a nejniže položenou stanici** ve vybraném regionu pro obě NO
 - V komentářích porovnávat jak prostorovou variabilitu v rámci regionu, tak rozdíl mezi oběma NO

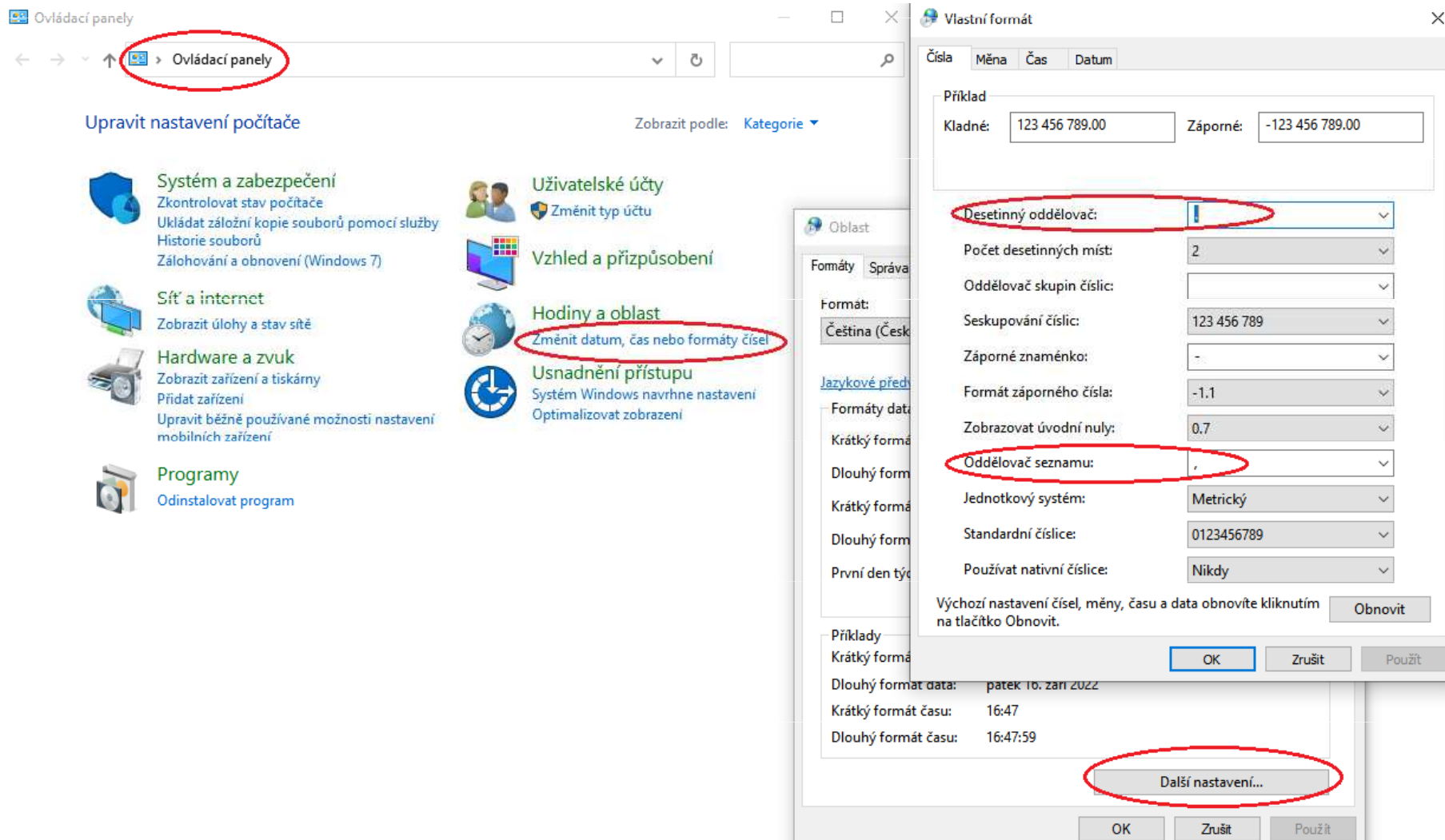
Příklad z impaktované publikace -> porovnání NO pro Jeseníky:

(Dolák, L.; Řehoř, J.; Láska, K.; Štěpánek, P.; Zahradníček, P. Air Temperature Variability of the Northern Mountains in the Czech Republic. *Atmosphere* **2023**, *14*, 1063. <https://doi.org/10.3390/atmos14071063>)

Data: tabulky s průměry NO

- Soubory .csv, oddělovač sloupců čárka, desetinná tečka
- Otevření v R -> nebo `read.csv()` nebo `read.table()`
- Otevření v MS Excel -> je třeba mít správně nastavené oddělovače ve Windows:

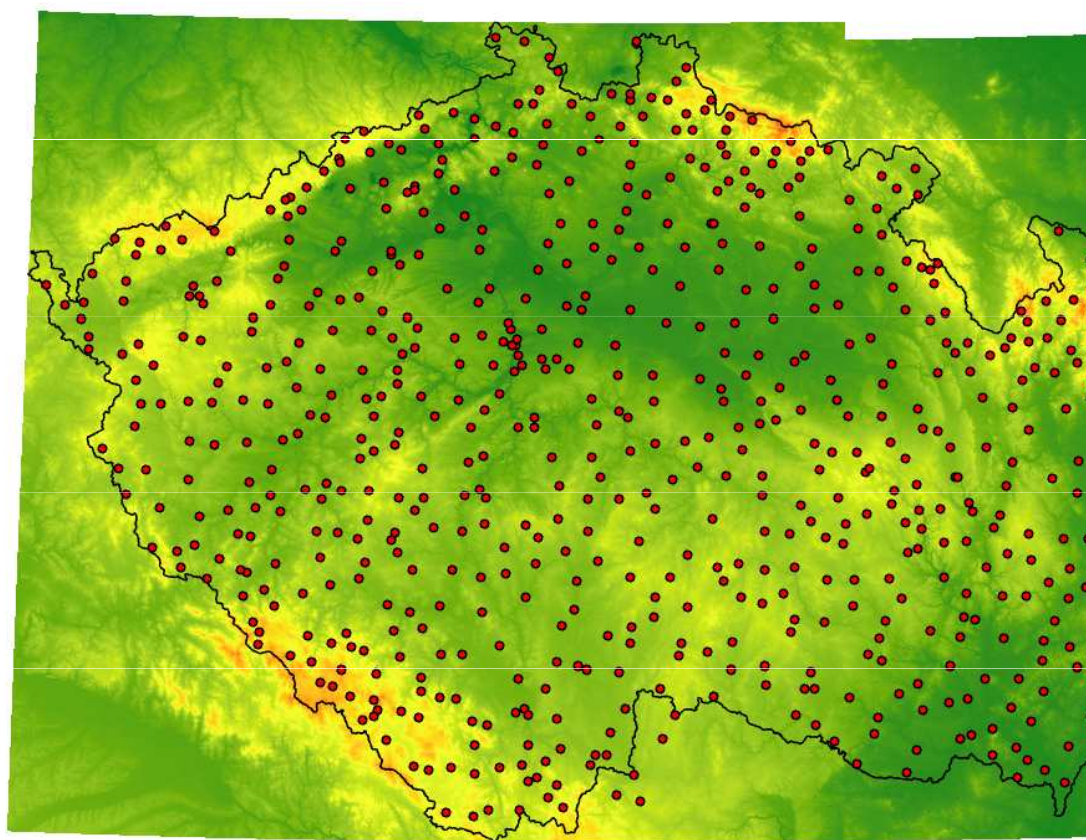
Data: tabulky s průměry NO

- Pro každé NO a veličinu je jedna tabulka ve **studijních materiálech**
- Zdroj dat: tzv. *technické řady* vytvořené na základě volně dostupných staničních dat od ČHMÚ, data byla homogenizována a doplněná pro celé období 1961–2020, tzn. jsou tam i stanice, které reálně neměřily celou dobu

	name	id	lat	lon	alt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	YEAR	WHY	SHY	DJF	MAM	JJA	SON
1	Brumov-Bylnice	B1BRBY01	49.0914	18.0247	331	-2.8	-0.7	3.1	8.0	12.9	15.8	17.1	16.6	13.1	8.6	3.4	-1.0	7.9	1.8	13.9	-1.5	8.0	16.5	8.4
2	Budětsko	B1BUDE01	49.5861	16.9261	442	-3.4	-1.5	2.3	7.3	12.4	15.4	16.9	16.6	12.9	8.1	2.5	-1.5	7.3	1.1	13.6	-2.1	7.3	16.3	7.9
3	Bystřice pod Hostýnem	B1BYSH01	49.3964	17.6706	314	-2.5	-0.5	3.4	8.5	13.4	16.2	17.7	17.2	13.7	9.0	3.5	-0.6	8.3	2.0	14.5	-1.2	8.4	17.0	8.7
4	Hodonín	B1HODO01	48.8617	17.1456	175	-1.9	0.3	4.4	9.5	14.4	17.4	18.9	18.4	14.7	9.5	4.2	0.1	9.1	2.8	15.5	-0.5	9.4	18.2	9.5
5	Holešov	B1HOLE01	49.3206	17.57	222	-2.4	-0.3	3.7	8.8	13.7	16.6	18.0	17.6	13.9	9.0	3.8	-0.4	8.5	2.2	14.8	-1.0	8.7	17.4	8.9
6	Ivanovice na Hané	B1IVAN01	49.3092	17.0894	243	-2.8	-0.6	3.5	8.9	13.9	16.9	18.3	17.8	14.1	8.9	3.5	-0.6	8.5	2.0	15.0	-1.3	8.8	17.7	8.9
7	Konice	B1KONI01	49.5922	16.8922	425	-3.3	-1.4	2.3	7.3	12.4	15.5	16.9	16.5	12.9	8.1	2.6	-1.4	7.4	1.1	13.6	-2.1	7.4	16.3	7.9
8	Kroměříž	B1KROM01	49.2847	17.3653	233	-2.3	-0.2	3.8	9.0	13.9	16.9	18.3	17.9	14.3	9.2	3.9	-0.3	8.7	2.4	15.1	-0.9	8.9	17.7	9.2
9	Luhačovice	B1LUHA01	49.1017	17.765	297	-2.2	-0.2	3.7	8.7	13.5	16.3	17.6	17.1	13.4	8.9	3.8	-0.5	8.3	2.3	14.4	-1.0	8.6	17.0	8.7
10	Dracovice	B1DRAC01	49.4647	17.1133	226	-2.8	-0.5	3.5	8.7	13.8	16.8	18.3	17.7	14.0	8.8	3.5	-0.6	8.4	2.0	14.9	-1.3	8.7	17.6	8.8

Data: vrstvy pro GIS ve studijních materiálech

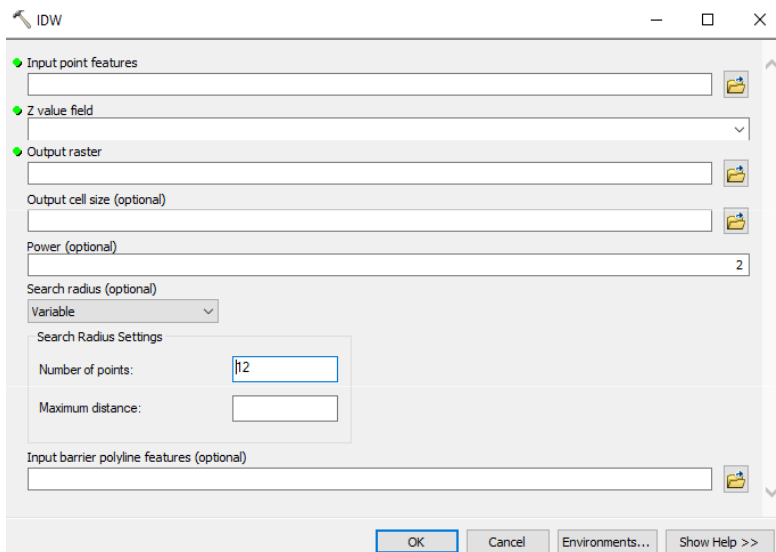
- **ArcCR500 + Administrativní členění ČR:** hranice okresů pro ohraničení regionu; řeky, apod. do přehledové mapy
- **Reliéf:** dvě verze, nižší rozlišení (500m grid) a vyšší rozlišení (30m grid – při zpracování map náročné na výkon počítače)
- **Klimatologické a srážkoměrné stanice** včetně veličin, které budete mapově zobrazovat

Srážky_1961_1990									
Field:	Add	Calculate	Selection:		Select By Attributes	Zoom To	Switch	Clear	
FID	Shape *	name	id	lat	lon	alt	Jan	Feb	
1	0	Point	Blatnice	B1BLAT01	48.95	17.46	211	27.003333	28.056
2	1	Point	Bojkovice	B1BOJK01	49.03	17.82	302	44.06	4
3	2	Point	Brumov-Bylnice	B1BRBY01	49.1	18.02	350	51.243333	44.743
4	3	Point	Buchlovice	B1BUCH01	49.08	17.33	256	39.216667	38.323
5	4	Point	Bystřice pod Hostýn	B1BYSH01	49.4	17.67	315	34.963333	
6	5	Point	Bzenec	B1BZEN01	48.98	17.3	190	29.093333	28.603
7	6	Point	Kostelany	B1CHKO01	49.2	17.38	403	35.006667	38.726
8	7	Point	Dřevohostice	B1DREV01	49.43	17.59	238	32.38	30.883
9	8	Point	Horní Lhota	B1HLHO01	49.16	17.8	340	57.056667	51.466
10	9	Point	Hluk	B1HLUK01	48.99	17.53	225	28.926667	27.346
11	10	Point	Hodonín	B1HODO01	48.87	17.15	175	29.09	29.153
12	11	Point	Holešov	B1HOLE01	49.32	17.57	224	27.836667	29.226
13	12	Point	Chvalčov	B1HOST01	49.38	17.7	715	54.36	64.533
14	13	Point	Ivanovice na Hané	B1IVAN01	49.31	17.09	245	25.646667	2
15	14	Point	Kroměříž	B1KROM01	49.29	17.36	235	24.16	29.696
16	15	Point	Kvasice	B1KVAS01	49.25	17.48	189	29.59	3

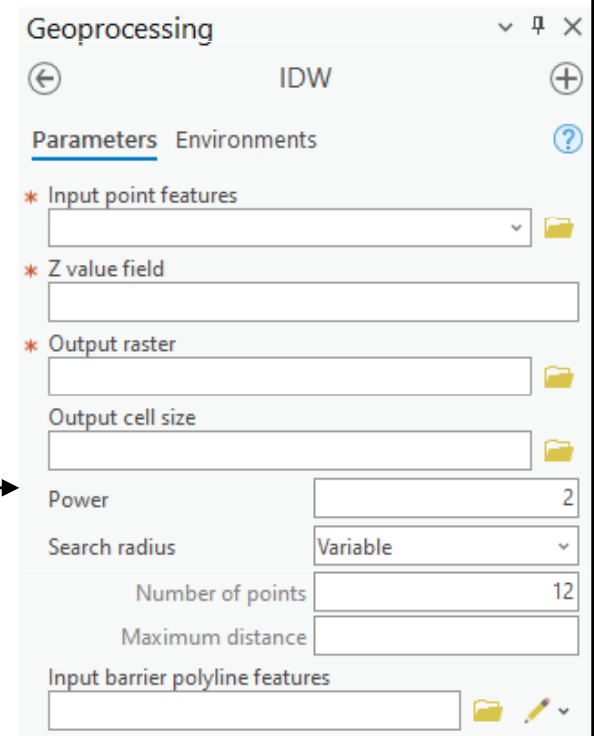
Zpracování map

- ArcGIS Pro / ArcMap / QGIS
- Možnost **studentské licence** ArcGIS Pro / ArcMap (QGIS je opensource): <https://inet.muni.cz/app/soft/licence?assign=14974>
- Z počítače v rámci univerzity: např. v knihovně PŘF
- Doporučený souřadnicový systém: WGS_1984_UTM_Zone_33N (EPSG: 32633)
- Hranice regionu: vrstva okresů -> vybrat zpracovávané okresy (**selection**) a vytvořit z nich novou vrstvu (**create new layer from selected feature**), následně sloučit okresy do jednoho polygonu (**dissolve**)
- **Interpolace** bodových dat do prostorové vrstvy
-> doporučená metoda **IDW** (inverse distance weighting)

ArcMap

ArcGIS Pro

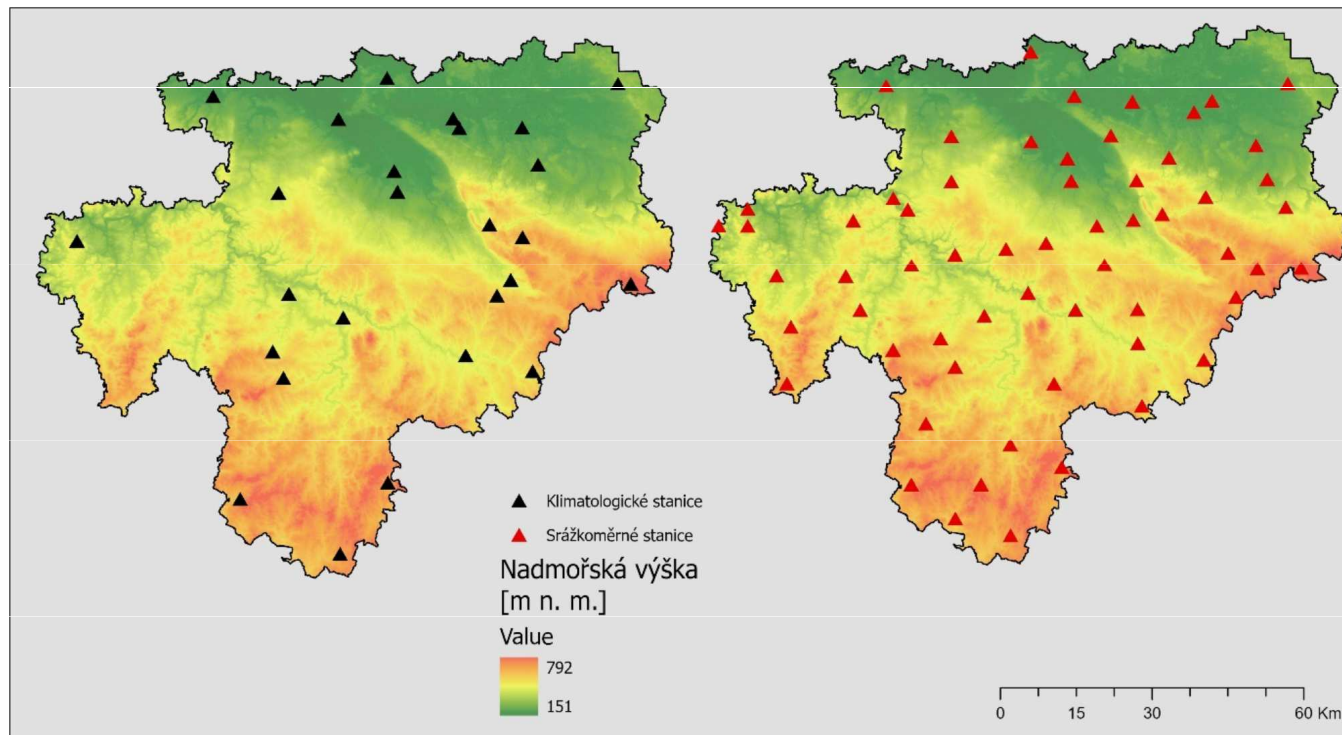

Výstupy Seminární práce

1. Obecná charakteristika

- Vymezení polohy studovaného území v rámci ČR, říční síť, reliéf (**mapa a stručný popis**)
- Mapa sítě klimatologických a srážkoměrných stanic vybraného regionu (**2 mapy + slovní komentář rozložení**)

Příklad:

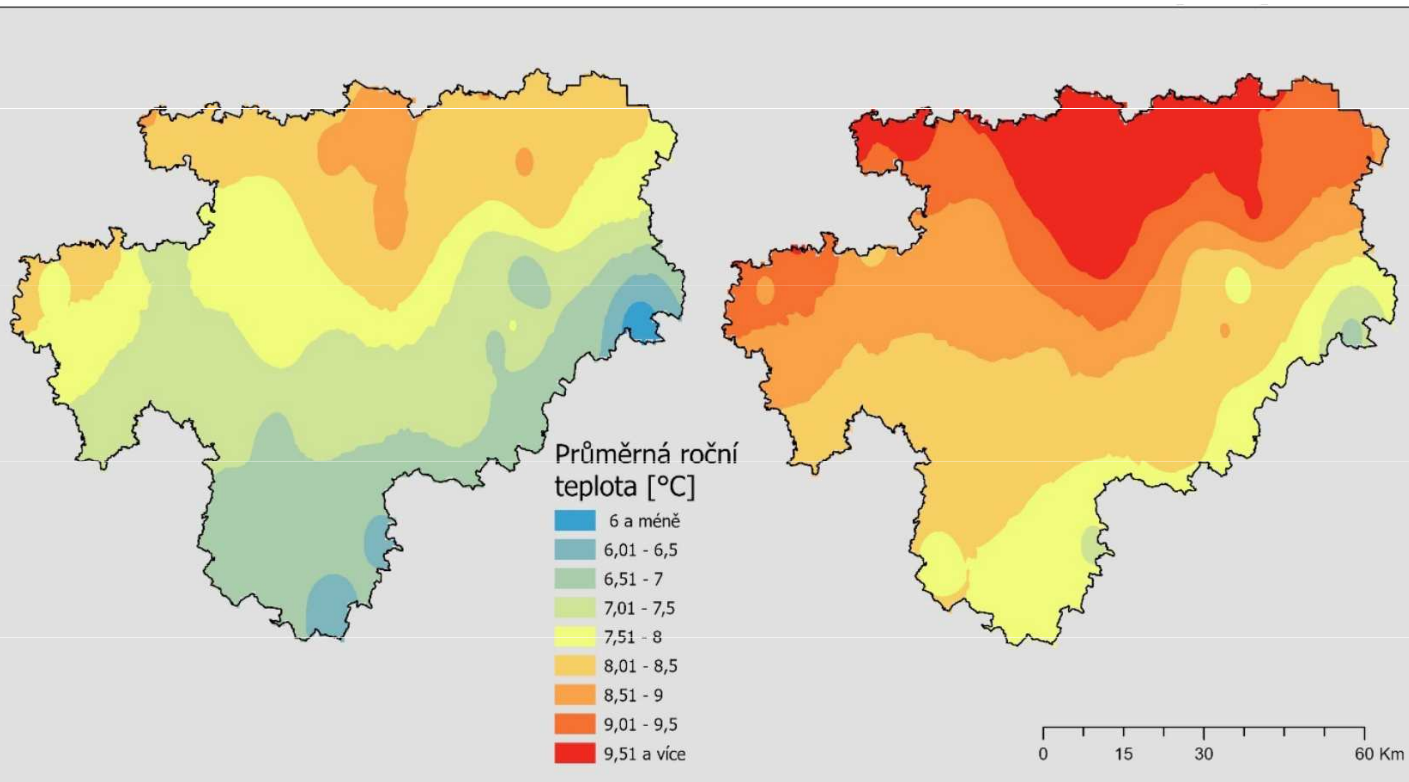
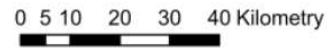
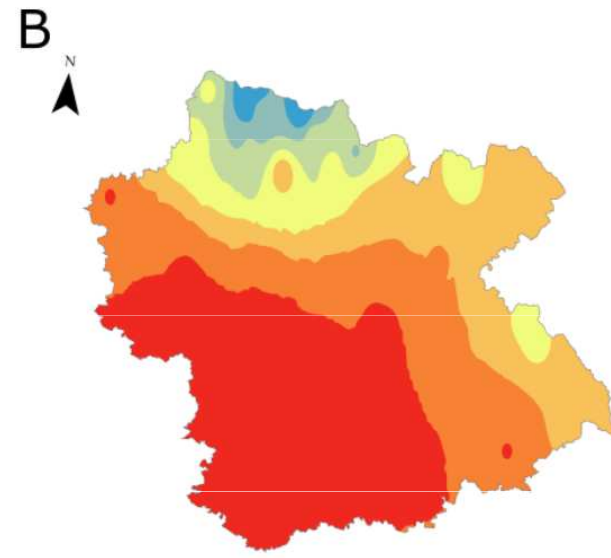
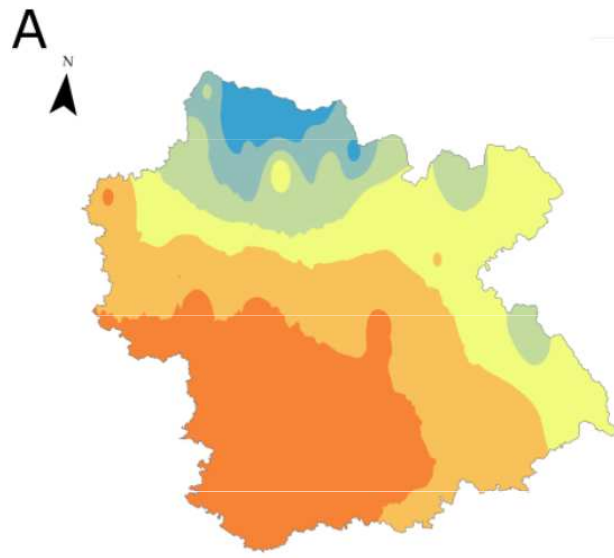

Výstupy Seminární práce

2. Teplotní poměry

- Geografické rozložení **průměrné roční teploty vzduchu** v obou NO v regionu (**2 mapy** + komentář)
 - Mapy stejné veličiny pro dvě NO musí mít stejnou barvenou legendu => **stejná barva značí stejnou teplotu** v obou mapách (stejně i u srážek či větru)
- Roční chod (**jednotlivé měsíce a roční průměr**) teploty vzduchu pro **nejvýše a nejniže položenou stanici** v regionu **v obou NO (1 tabulka, 1 graf, komentář)**, v tabulce vypočítat i **diference** (rozdíly) mezi NO, do grafu dát obě NO zároveň
 - Typ grafu: Teplota => **liniové grafy**, Srážky a počty dnů s charakteristickou teplotou => **sloupcové grafy**

Příklady:

Výstupy Seminární práce

Roční chod:

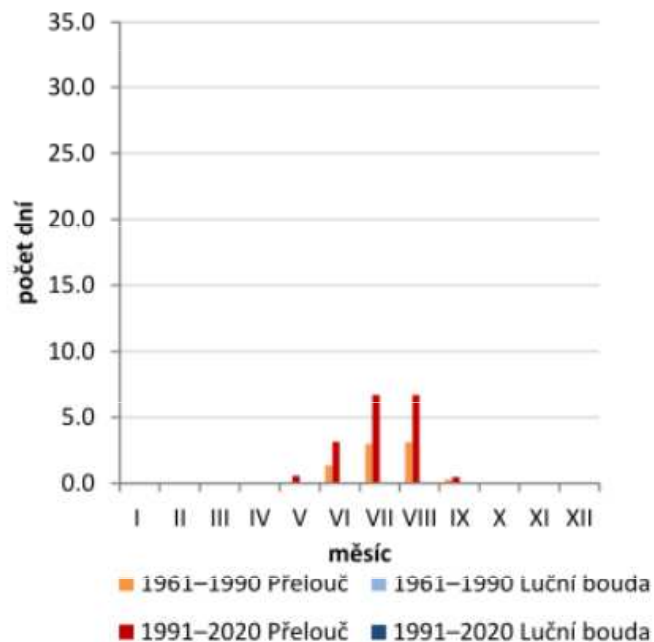
- **průměrných denních** maxim a minim teploty vzduchu
- **absolutních** maxim a minim teploty vzduchu
- Pro nejvýše a nejniže položenou stanici pro obě NO (**1 velká tabulka** – včetně diferencí mezi NO, **4 grafy**, komentář)

Roční chod průměrného počtu dnů:

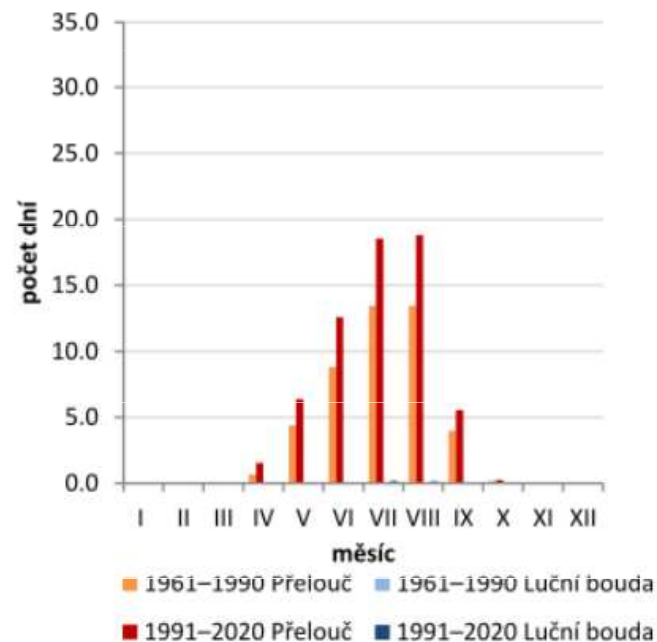
- tropických ($T_{MAX} \geq 30,0 \text{ °C}$)
- letních ($T_{MAX} \geq 25,0 \text{ °C}$)
- mrazových ($T_{MIN} \leq -0,1 \text{ °C}$)
- ledových ($T_{MAX} \leq -0,1 \text{ °C}$)
- Pro nejvýše a nejniže položenou stanici pro obě NO (**1 velká tabulka** – včetně diferencí mezi NO, **4 grafy**, komentář)
- U všech grafů dnů s char. teplotou stejné měřítko na ose y
- Čtveřice grafů ideálně spojovat do clusteru – jednoho obrázku

Příklad:

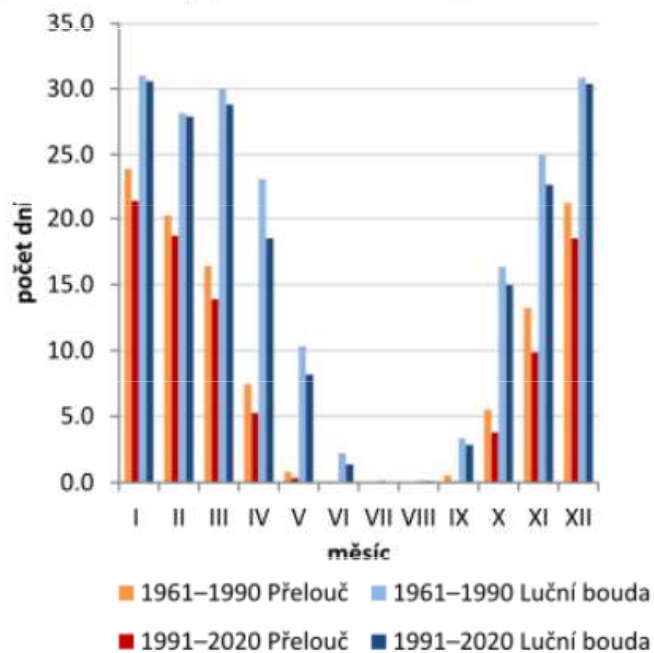
A) Průměrný počet tropických dnů

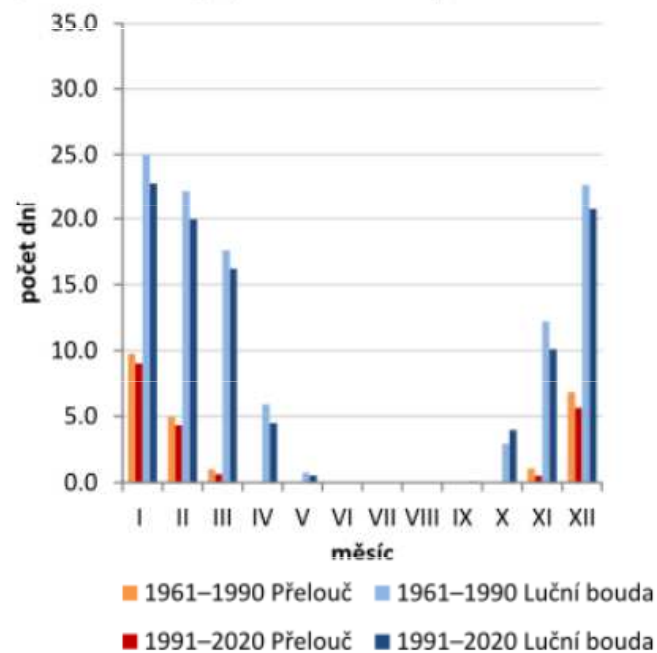
B) Průměrný počet letních dnů

C) Průměrný počet mrazových dnů

D) Průměrný počet ledových dnů

Výstupy Seminární práce

3. Srážkové poměry

- **Roční chod srážek** pro nejvýše a nejniže položenou stanici v regionu v obou NO (**1 tabulka** – včetně diferencí mezi NO, **1 graf**, komentář)
- Roční chod průměrného počtu srážkových dnů s úhrny $\geq 0,1$ mm, $\geq 1,0$ mm a $\geq 10,0$ mm pro nejvýše a nejniže položenou stanici v regionu v obou NO (**1 tabulka** – včetně diferencí mezi NO, **3 grafy**, komentář)
- Výpočet **průměrného roční úhrnu srážek v regionu v obou NO** použitím následujících metod:

➤ Prostý *aritmetický průměr* všech stanic: $\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$

➤ Metoda čtverců (**2 mapy**)

➤ Metoda polygonů (**2 mapy**)

➤ Metoda izohyet (**2 mapy**)

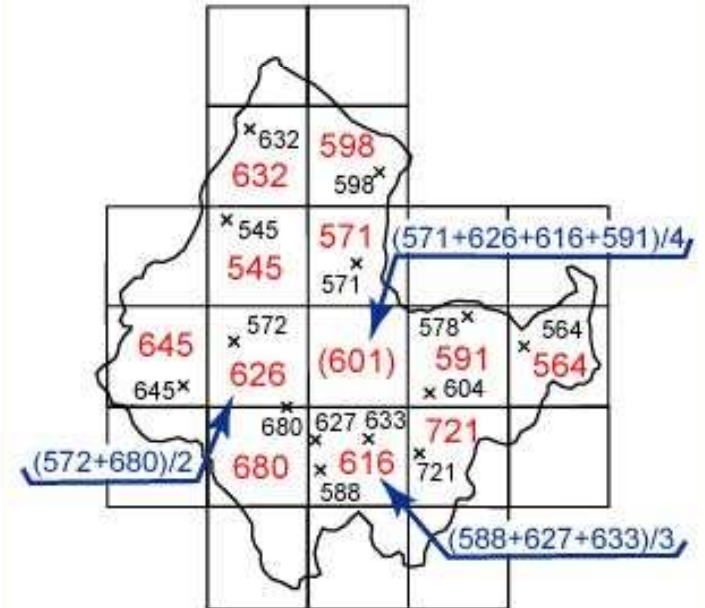
Podrobněji dále

Výstupy Seminární práce

Metoda čtverců

- Pokrytí území regionu čtvercovou sítí o vhodné velikosti, dle hustoty stanic (viz obrázek)
- Jestliže je více stanic ve čtverci, hodnota odpovídající čtverci se vypočítá pomocí aritmetického průměru
- Pokud ve čtverci není žádná stanice, získá se hodnota interpolací sousedních čtverců
- Do výpočtu se zahrnují pouze čtverce alespoň z poloviny zasahující do regionu
- leží-li stanice na hranici, její úhrn srážek se započítá v obou čtvercích
- Průměrné úhrny srážek se vypisují do středu čtverců, interpolace do závorek
- GIS -> **Create Fishnet** – vytvoří čtvercovou síť
- Zobrazit stanice i s hodnotami a exportovat mapu

Metoda čtverců

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$$

x ... průměrný roční úhrn srážek v regionu [mm]

x_i ... průměrné úhrny srážek jednotlivých čtverců [mm]

n ... počet čtverců

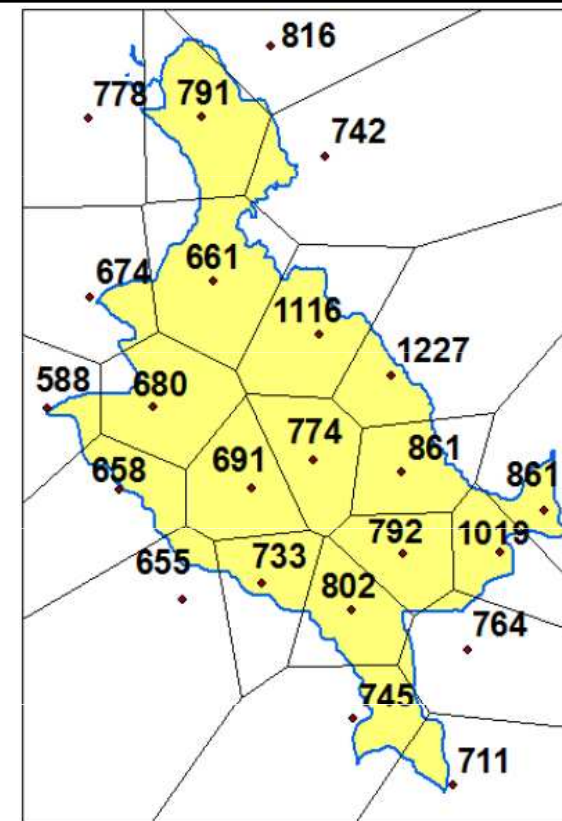
Výstupy Seminární práce

Metoda Polygonů

- Vytvoření bodové vrstvy s vybranými stanicemi v regionu i okolo něj, **rovnoměrné rozložení stanic**
- Vytvoření **Thiessenových polygonů (Create Thiessen Polygons)**
- Oříznutí polygonů vrstvou regionu (**Clip**)
- Plocha polygonů – atributová tabulka nově vytvořených polygonů, přidání atributu – příkaz **Calculate Geometry**

srazky	nazev	Shape Length	Shape Area	SOUCIN
655	Radhošť	21413,121916	27610059,9	18084590000
764	Lanškroun	33438,62832	20751383,5	15854060000
1227	Orlické Záhočí, Černá voda	43413,333571	100281451,7	123045300000
680	Ledce	62279,162309	218469357,3	148559200000
791	Teplice nad Metují	67136,474925	203242994,6	160765200000
742	Božanov	34173,634741	38851478,4	28827800000
733	Choceň	43335,070026	107175205,6	78559430000
802	Ústí nad Orlicí	51796,173634	147388103,3	118205300000
1019	Orlíčky	41456,914225	95163574,4	96971690000
792	Letohrad	50142,872147	156086805	123620800000
711	Kocliřov	25869,640244	34926275,3	24832580000
745	Janov, Mendryka	43975,355799	85371441,4	63601730000
861	Kunvald	51619,669834	152719801,9	131491700000

- výpočet pomocí **váženého průměru** (váha = plocha polygonů)

$$\bar{x} = \frac{\sum r_i \cdot p_i}{\sum p_i}$$

x ... průměrný roční úhrn srážek v regionu [mm]
r_i ... průměrné roční úhrn srážek stanice ve středu polygonu [mm]
p_i ... plocha polygonu [km²]

Výstupy Seminární práce

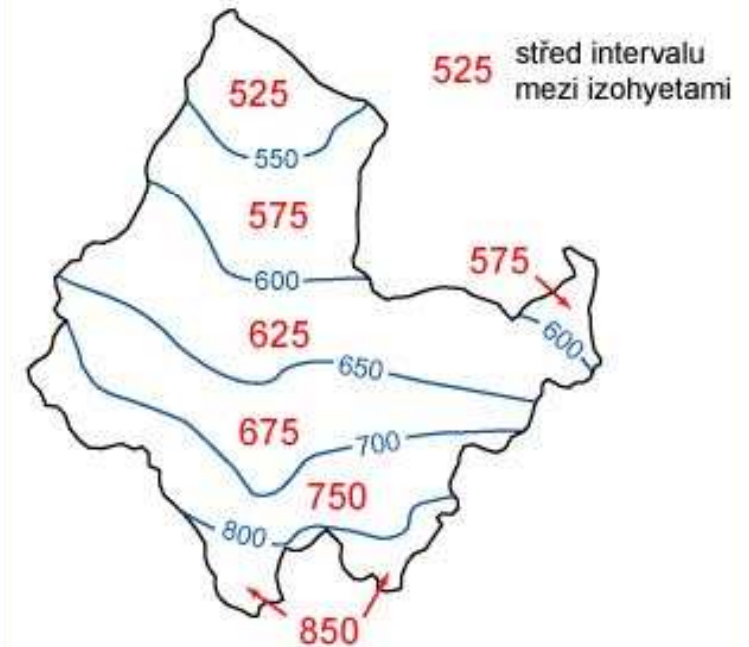
Metoda Izohyet

- Region je pokryt izohyetami (liniemi spojující místa stejným úhrnem srážek) s intervalem ideálně 50 mm (500, 550, 600, apod.)
- Výpočet pomocí váženého průměru (váha = **plocha mezi izohyetami**)

Zpracování:

- **Interpolace** všech srážkoměrných stanic v regionu a jeho nejbližším okolí, na rozdíl od předchozích map metoda **Kriging** (plynulejší přechody hodnot)
- Vytvoření izohyet z rastrové vrstvy: **Contour**
- Plochy mezi izohyetami – sloučení vrstvy hranice regionu a vrstvy izohyet – převod na polygony (**Feature to Polygon**)
- Plocha mezi izohyetami: **Calculate Geometry**
- **Podrobný návod:** Složka „Návody“ ve Studijních materiálech, Cvičení 2: „**Návod na metodu izohyet (2019).pdf**“

Metoda izohyet

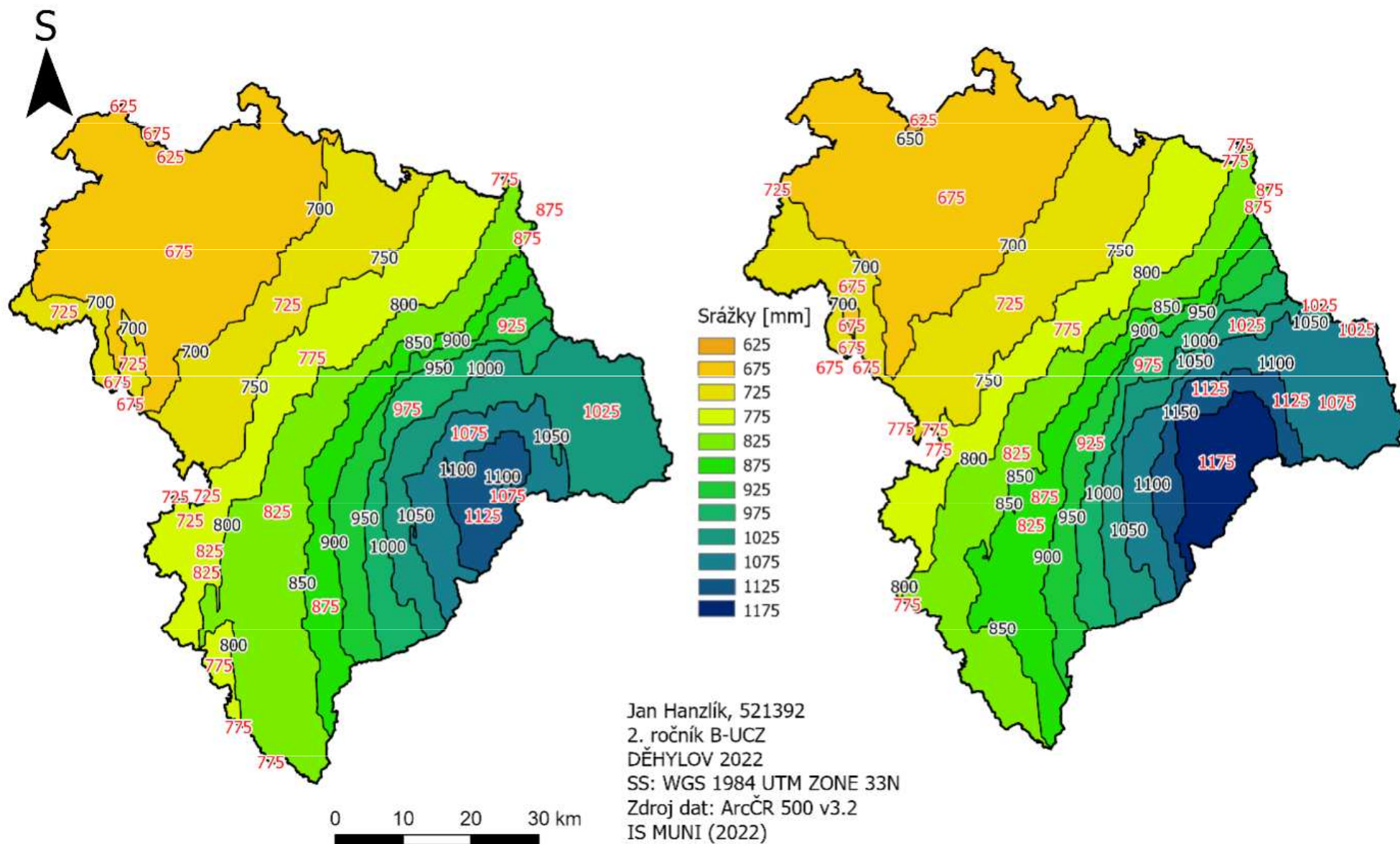
$$\bar{x} = \frac{\sum x_i \cdot p_i}{\sum p_i}$$

x ... průměrný roční úhrn srážek v regionu [mm]

x_i ... střed intervalu izohyet [mm]

p_i ... plocha mezi izohyetami [km²]

Příklad:

Výstupy Seminární práce

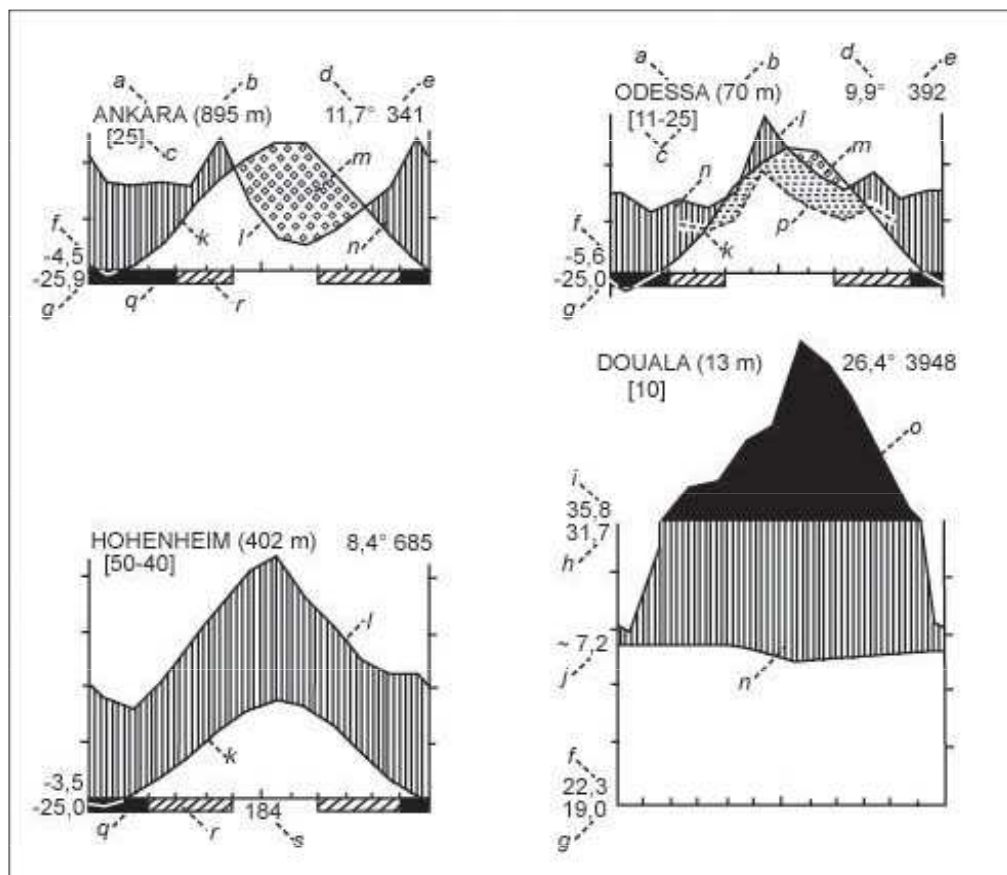
- Porovnání průměrných ročních úhrnů srážek vypočtených jednotlivými metodami (2 tabulky – pro každé NO jedna, komentář)
- Metoda izohyet je považována za nejpřesnější, proto se výsledky ostatních metod vyjadřují vzhledem k výsledku této metody

Metoda	Průměrný roční úhrn srážek (mm)	(%)
prostý aritmetický průměr	.	.
metoda čtverců	.	.
metoda polygonů	.	.
metoda izohyet	.	100.0

Výstupy Seminární práce

4. Klimagram

- Sestrojte klimagramy libovolné stanice v regionu pro obě NO (2 obrázky, komentář)
- Software: MS Excel / C_PLOT

Klimagram – grafické znázornění ročního chodu 2 klimatických prvků na 1 diagramu

Ozn.	Charakteristika	Tab.
a	název stanice	
b	nadmořská výška	
c	počet let pozorování	
d	průměrná roční teplota	1
e	průměrný roční úhrn srážek	52
f	průměrná denní minimální teplota nejchladnějšího měsíce	10
g	absolutní teplotní minimum	5
h	průměrná denní maximální teplota nejteplejšího měsíce	9
i	absolutní teplotní maximum	4
j	průměrná denní teplotní amplituda	11
k	průměrná křivka ročního chodu teploty	1
l	průměrná křivka ročního chodu srážek (měřítko na osách v poměru: 10°C odpovídá 20 mm)	52
m	vyprahlé období s absolutním deficitem srážek (vytečkovaná plocha)	
n	humidní část roku (svislá šrafura)	
o	průměrné měsíční úhrny srážek přesahující 100 mm (redukovat srážkové měřítko 1:10) (černá plocha)	
p	křivka ročního úhrnu srážek snižená v poměru 10°C odpovídá 30 mm (přerušovaná linie; vyšrafování vymezuje suché období)	
q	měsíce s průměrnou minimální teplotou < 0°C	10
r	měsíce s absolutní minimální teplotou < 0°C	5
s	průměrné trvání denních teplotních průměrů > 0°C	12

Pozn. 0°C odpovídá v grafu 0,0 mm!

Další pokyny ke zpracování

- Všechny mapy musí mít **stejné měřítko**
- Cvičení odevzdejte do odevzdáárny do **30.11.2024**
- Psát ve třetí osobě čísla jednotného nebo v pasivu (věcný odborný vědecký text)
- Tabulky, grafy, mapky řadit do textu, číslovat – zvlášť tabulky (Tab. 1) a zvlášť grafy a mapy (Obr. 1)
- Tabulky mají vždy popisek nad vlastní tabulkou, obrázky (tzn. grafy i mapy, oboje vždy popsané jako Obr. X) pod vlastním obrázkem
- Každá tabulka, graf a obrázek musí mít přesný název (3 základní informace: co (vč. jednotek), kde a kdy); v názvu a textu nepoužívat slova tabulka, obrázek, graf, mapa
- Čísla v tabulkách a popisy os grafů musí mít **stejný počet desetinných míst** a musí být vždy **zarovnány doprava**
- Výpočty zaokrouhlovat na **1 desetinné místo**
- Další informace o správném formátování textu: **Pokyny pro zpracování závěrečných prací na GÚ** (IS – studijní materiály)